
Z NAJNOWSZYCH BADAŃ NAD ŻYCIEM I TWÓRCZOŚCIĄ
ŚW. MATKI MARII (SKOBCOWEJ)

ŚW. MATKA MARIA (SKOBCOWA), *Jak lód jest jego duch, jak kamień – serce... Religia, filozofia, polityka*, przekład z rosyjskiego, redakcja, opracowanie i wstęp G. Ojcewicz, posłowie B. Brzeziński, Szczytno: Wydawnictwo „GregArt” 2017, ss. 644 + *Aneks fotograficzny*

DOI: <http://dx.doi.org/10.18290/rh2018.66.7-16>

Recenzowana publikacja stanowi, w pewnym sensie, trzeci z kolei tom z zakresu fundamentalnych badań naukowych nad życiem i twórczością św. Matki Marii (Skobcowej) – słynnej *świętej na nasze czasy*, podjętych w rusycystyce polskiej w ciągu kilku ostatnich lat. Niestrudzonym inspiratorem tego zakrojonego na szeroką skalę projektu, który w dużej mierze przewiduje nie tylko zgłębianie jakże bogatych i różnorodnych treści dzieł prawosławnej zakonnicy z Paryża, lecz także ich tłumaczenie na język polski, jest Grzegorz Ojcewicz – niewątpliwie jeden z największych znawców zarówno biografii omawianej postaci, jak też jej spuścizny twórczej.

W rozpatrywanym tomie na nowym, nieznanym w Polsce materiale w sposób bardzo konsekwentny oraz przemyślany są kontynuowane tradycje (w tym właśnie badawczo-analityczne, a także translatorskie, tekstologiczne, źródłowo-bibliograficzne, ilustracyjne), które z powodzeniem sprawdziły się w dwóch poprzednich wydaniach (zob. D.A. MYŚLAK, G. OJCEWICZ, *Stara Dusza. Fenomen Matki Marii (Skobcowej). Badania i materiały*, Szczytno: Wydawnictwo Grzegorza Ojcewicza „GregArt” 2016; G. OJCEWICZ, *Proste prawdy. Misteria Świętej Matki Marii (Skobcowej) i inne utwory*, Szczytno: Wydawnictwo Grzegorza Ojcewicza „GregArt” 2017).

Recenzowany tom zawiera (oprócz wstępu, posłowania, dwóch indeksów: osobowego i rzeczowego, streszczeń w pięciu językach: polskim, angielskim, francuskim, rosyjskim i niemieckim, aneksu fotograficznego i not o autorach) dwie części, w których zostały ujęte zasadnicze treści merytoryczne publikacji. W poszczególnych fragmentach części pierwszej (zob. *O stanie zakonnym i ascetyzmie; W poszukiwaniu syntezy; Chrześcijaństwo i społeczeństwo; Chrześcijaństwo i polityka*) są przedstawione dokonane przez Ojcewicza polskojęzyczne tłumaczenia wybranych prac naukowych oraz tekstów publicystycznych autorstwa św. Matki Marii o tematyce religijno-filozoficznej i społeczno-politycznej.

Przyswajanie polszczyźnie wskazanych obszarów intelektualno-duchowej spuścizny prawosławnej zakonnicy-myślicielki – niezwykle interesującej, a jednocześnie bardzo specyficznej ze względów językowo-źródłowych, stanowi prawdziwe wyzwanie nawet dla tak doświadczonego tłumacza jak Grzegorz Ojcewicz, bowiem swą bogatą wiedzę w zakresie teologii, historii religii, prawosławnego życia monastycznego

itp. Matka Maria czasami precyzowała za pośrednictwem rzadko używanego słownictwa, sięgając np. po aluzje kulturowe i odwołując się do *Pisma Świętego*, żywotów świętych oraz tekstów staroruskich, trudnych niejednokrotnie nawet do skojarzenia, a tym bardziej do odnalezienia źródeł ich pochodzenia. Żeby solidnie przetłumaczyć artykuły o tak wyrafinowanej treści i formie, należało nie tylko dobrze orientować się w problematyce poruszanej przez autorkę. W poszczególnych przypadkach tłumaczenie jako takie poprzedzało poszukiwanie naukowo-analityczne, niekiedy zaś – skomplikowane śledztwo tekstologiczno-filologiczne. Dlatego należy podkreślić, że prawdziwym walorem części pierwszej omawianej publikacji są dokładne przypisy naukowe, sporządzone przez tłumacza, co pozwala w sposób kompetentny wpisać prezentowane tu dzieła paryskiej zakonnicy prawosławnej w szeroki kontekst odbiorczy, uwzględniający zakresy *Starego i Nowego Testamentu*, historii rosyjskiej literatury i kultury, a także emigracji pierwszej fali oraz wiele innych istotnych aspektów.

Oryginalnym uzupełnieniem oraz ciekawą kontynuacją problematyki materiałów z części pierwszej jest część druga omawianej publikacji. Zawiera ona trzy artykuły badawcze autorstwa Kseni Kriwoszeiny (*Matka Maria i Marina Cwietajewa: nieeuklidesowy palindrom nazwisk i losów, niebiańskich i nie bardzo*, tłumaczenie G. Ojcewicza), Jarosława Moskałyka (*Zniekształcona rzeczywistość rosyjskiego życia cerkiewnego według Marii Skobcowej (1891-1945)*), Dominiki Agaty Myślak (*O potrzebie mediatyzacji profetyzmu św. Matki Marii (Skobcowej)*), a także rzetelnie opracowany przez tłumacza fragment *Dzień jutrzejszy należy do smoka – światopogląd Matki Marii (w cytatach)*.

Część drugą tomu otwiera, przetłumaczony przez Grzegorza Ojcewicza na język polski, artykuł Kseni Kriwoszeiny – rosyjskiej malarki, ilustratorki, publicystki oraz działaczki religijno-społecznej, mieszkającej od roku 1980 w Paryżu. Obecnie jest ona uważana za jedną z największych znawczyń biografii Matki Marii (m.in. dzięki powiązaniom rodzinnym za sprawą małżeństwa z Nikitą Kriwoszeinem, synem Igora Kriwoszeina – bliskiego współpracownika paryskiej mniszki w latach okupacji) oraz niestrudzoną popularyzatorkę jej życia i twórczości. Posługując się psychologiczno-egzystencjalną symboliką tzw. nieeuklidesowego palindromu, Autorka przedstawia swoją naprawdę zaskakującą wizję porównawczo-biograficzną skomplikowanych meandrów życiowych dwu poetek-emigrantek rosyjskiego Srebrnego Wieku: Matki Marii (Jelizawiey Kuźminy-Karawajewej/Skobcowej) i Mariny Cwietajewej, uwzględniając szczególnie także tragiczne losy ich najbliższych. W tym, że pierwsza wybrała niekwestionowaną drogę świętości, druga zaś skończyła jako samobójczyni, badaczka sprawiedliwie dostrzega zależności o charakterze transcendentnym, albowiem „Ścieżki Pańskie są nieodgadnione”.

Kolejny artykuł autorstwa ks. Jarosława Moskałyka przybliży krytyczno-analityczne poglądy świętej mniszki „skandalistki” z Paryża, dotyczące rzeczywistości jej współczesnego życia Cerkwi rosyjskiej, zniekształconego przez brak prawdziwej miłości Boga i bliźniego. Uczony-teolog m.in. udowadnia, że duchowo-egzystencjalna

pozycja rosyjskiej zakonnicy-emigrantki została ugruntowana na prawdziwych ideałach chrześcijaństwa i życia zakonnego, zatracanych przez jej współczesnych. Mianowicie: „nie wdawała się w jakieś dyskusje akademickie lub wywody ściśle doktrynalne, bo to nie była jej pasja, aby uzasadnić swoje stanowisko oraz ukazać kryzys życia cerkiewnego. Kierowała się raczej doświadczeniem i intuicją religijną, które stały u podstaw jej otwartego nastawienia na osobisty rozwój duchowy. Tym niewątpliwie przysłużyła się w postrzeganiu prawosławia rosyjskiego z napięciem i natchnieniem, lecz bez uległości fantazjom i mitom” (s. 516).

Artykuł Dominiki Agaty Myślak, zamieszczony w omawianym tomie, został poświęcony zagadnieniu mediatyzacji profetyzmu św. Matki Marii. Względem poprzedniej pracy Badaczki, dotyczącej miejsca i roli prawosławnej zakonnicy oraz jej spuścizny duchowej w środowisku sieciowym (która została zamieszczona w wyżej wspomnianym tomie pt. *Stara Dusza...*), świadczy on o dalszym postępie naukowym swej Autorki – młodej, ale już doświadczonej oraz jakże konsekwentnej w poszukiwaniach analitycznych medioznawczyni. Jej najnowszą rozprawę cechuje wnikliwa penetracja bardzo złożonej problematyki merytorycznej, dalsze doskonalenie warsztatu badawczo-naukowego, wyczuwalna fascynacja poruszonym tematem, która nie pozostawia czytelnika obojętnym.

Należy konstatować, że recenzowany tom, zarówno sam w sobie, jak też w kontekście dwóch poprzednich wyżej wymienionych wydań, stanowi cenny pod każdym względem nabytek naukowy oraz translatorski. Zainteresuje on odbiorców z różnych środowisk społecznych, w tym fachowych humanistów (filologów, teologów, historyków religii, translatołogów i tłumaczy praktykujących, emigrantologów, a nawet medioznawców, rusycystów i slawistów itp.), a także wielbicieli kultury i historii rosyjskiej z prawdziwego zdarzenia.

Irena Betko

*Zakład Literatur Wschodniostowiańskich
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski
e-mail: pss2@op.pl*